

Ilkka Kuusiston Muumiooppera kouluproduktiona

Roosa Halinen

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2021

Musiikin tutkinto-ohjelma
Musiikkipedagogi

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Musiikin tutkinto-ohjelma
Musiikkipedagogi

HALINEN, ROOSA:
Ilkka Kuusiston Muumiooppera kouluproduktiona

Opinnäytetyö 34 sivua, joista liitteitä 1 sivua
Toukokuu 2021

Opinnäytetyön pääaiheena on Ilkka Kuusiston säveltämä Muumiooppera, joka toteutettiin Tampereen Musiikkiakatemian ja Valkeakosken kaupunginteatterin yhteistyöproduktiona syksyllä 2019 Tampereella ja Valkeakoskella. Työn tehtävänä on kuvata produktion kulkua ja tuotantoa sekä tuoda esille omia kokemuksia laulajan näkökulmasta.

Työssä tutustutaan Muumien luojaan, Tove Janssoniin ja hänen Muumikirjallisuuteensa, Muumien syntyyn, Muumilaakson elämään sekä Muumioopperan taustoihin. Työssä tarkastellaan lähemmin myös Muumioopperan säveltäjän, Ilkka Kuusiston biografiaa.

Opinnäytetyössä esitellään myös esiintyjän omakohtainen näkemys ja kokemus produktion alkuvaiheista aina ensi-iltaan asti. Siinä selvitetään, mistä osatekijöistä produktio koostui, millaisia odottamattomia tilanteita produktion aikana saattoi tulla vastaan ja millainen kokemus produktio oli ensikertalaisen esiintyjän näkökulmasta?

Työn tuotannollisessa näkökulmassa tarkastellaan yleisellä tasolla kulttuuri- ja tapahtumatuotantoa sekä selvitetään, miten Muumiooppera produktiona tuotettiin. Tämän lisäksi esitellään produktion tuottaja, Elina Orjatsalo ja selvitetään mikä tuottaja on, mitä tuottaja tekee ja millaisia taitoja tuotannossa tarvitaan?

Asiasanat: muumiooppera, Ilkka Kuusisto, Tove Jansson, kulttuuri- ja tapahtumatuotanto.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Culture and Arts, Music
Instrument Pedagogy

HALINEN, ROOSA:
A Production of Moomin Opera Composed by Ilkka Kuusisto

Bachelor's thesis pages 34, appendices 1 pages
May 2021

The main topic of thesis is the production of the Moomin Opera, composed by Ilkka Kuusisto. The Opera was made in collaboration with Tampere Music Academy and Valkeakoski City Theatre. The production was performed in autumn 2019 in Tampere and Valkeakoski. The purpose of thesis is to describe, how the production progressed and how was it produced. It also considers singer's own experiences.

The Thesis presents the creator of the Moomins, Tove Jansson and her Moomin literature. It describes how Jansson created the Moomin characters and what life is like in the Moomin Valley. The thesis also includes the biography of Ilkka Kuusisto.

The thesis describes performer's own vision and experience of the production from the early stages to the premiere. It covers what were the components of the production, what unexpected situations happened, and how the novice performer experienced the production.

The productional aspect of the thesis describes culture and event production in general and how this production was produced. It also presents the producer of the Moomin Opera, Elina Orjatsalo. The thesis studies who is the producer, what does a producer do, and what kind of skills are needed.

Key words: Moomin opera, Ilkka Kuusisto, Tove Jansson, cultural and event production

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	Tove Jansson	6
3	Muumit	8
4	Ilkka Kuusisto.....	11
5	Muumioopperan taustaa.....	13
6	Muumiooppera produktiona esiintyjän näkökulmasta	14
	6.1 Koelaulut ja tutustuminen	14
	6.2 Harjoitukset alkavat	15
	6.3 Miehitysjako ja helpotuksia käytännön asioihin	16
	6.4 Kesäloman jälkeen	17
	6.5 Rooliasut ja mikitys.....	18
	6.6 Kenraaliharjoitukset ja ensi-ilta	20
	6.7 Ohjaaja ja ohjaustyö.....	20
	6.8 Haasteet ja ongelmatilanteet.....	21
7	Muumiooppera tuotannon näkökulmasta	24
	7.1 TAMK Musiikin produktiotuotanto	24
	7.2 Rahoitus.....	25
	7.3 Tuottajan tehtävät.....	26
	7.4 Tuottaja Elina Orjatsalon ajatuksia	26
8	Omakohmainen kokemus ensikertalaisena.....	28
	8.1 Omat tuntemukset produktiosta	28
9	POHDINTA	30
	LÄHTEET	32
	LIITTEET	34
	Liite 1. Kuva Muumipeikko ja Niiskuneiti (Kuva Tarja Reijonen).....	34

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni kerrotaan kouluproduktiosta Muumiooppera ja sen tuotannosta. Tämä oli ensimmäinen kouluproduktioni ja se tehtiin yhteistyössä Tampereen Musiikkiakatemia ja Valkeakosken kaupunginteatterin kanssa. Muumiooppera oli hyvin pitkä prosessi, joka lähes vuoden työstämisen jälkeen huipentui ensi-iltaan syyskuussa 2019. Tuotanto on minulle hyvin vierasta enkä tiedä siitä paljon. Siksi haluan tutustua tuotantopuoleen tarkemmin ja tuoda esille tuotannon näkökulman produktiosta.

Muumit ovat kansainvälisesti tunnettuja ja muumit ovat suomalaisille suuri ylpeydenaihe. Muumit ovat olleet läsnä myös omassa lapsuudessani ja koin oopperan aiheen itselleni hyvin läheiseksi. Muumiooppera on myös siinä mielessä merkittävä, että se oli ensimmäinen kokemukseni isommasta tuotannosta ja oopperaroolista Niiskuneitinä. Opinnäytetyön avulla minulla on mahdollisuus saada Muumioopperasta muisto itselleni myös kirjallisessa muodossa. Uskon myös, että monia kiinnostaa tietää, mitä kaikkea näin suuri produktio vaatii ja minkälaisista osista se koostuu. Keskityn työssäni tuotannon prosessin eri vaiheisiin, omiin kokemuksiin sekä koulumaailmassa toimivan produktiotuotannon prosessiin ja Muumioopperan tuotantoon.

Tavoitteena on saada lisää tietoa Muumioopperan taustoista ja tutustua tarkemmin tuotantopuoleen ja sen sisältöön. Tiedon hankinnan keinoina käytän lähteitä, omaa kokemusta, Muumioopperan työryhmän Whatsapp-ryhmää ja haastatteluita. Työni avulla opin tuntemaan itseäni paremmin laulajana, minkä lisäksi saan kokemusta pystyä mahdollisesti tuottamaan pienimuotoisia konsertteja tulevaisuudessa. Liitteenä löytyy kuva Muumioopperan virallisista otoksista, mikä auttaa lukijaa hahmottamaan paremmin Muumiasun ulkomuotoa ja kokoa.

2 Tove Jansson

Tove Jansson (1914–2001) kuuluu Suomen tunnetuimpien taiteilijoiden joukkoon. Hän on luonut hyvin värikkään uran eri taiteenlajien piireissä. Hän on vaikuttanut mm. kirjailijana, taidemaalarina, pilapiirtäjänä ja sarjakuvataiteilijana. Parhaiten Jansson tunnetaan kuitenkin Muumien luoja. Jansson oli erityisen lahjakas kirjailija, mikä näkyi hänen taidoissaan kirjoittaa sekä lapsille että aikuisille. (moomin.com) Kielellinen vähemmistö, taiteilijasuku ja naiseuden homoseksuaalisuus näkyvät teemoina hänen tuotannossaan. Jansson arvosti yksityisyyttä, minkä vuoksi häntä ei nähty paljon julkisuudessa. Siitä huolimatta hän vastasi kaikille ihailijoilleen henkilökohtaisesti niin kauan, kuin hän siihen kykeni. (Ahola, 1997) Janssonin elämäkerrasta on tehty elokuva vuonna 2020. Samana vuonna Janssonille myönnettiin sisäministeriön suosituksesta oma liputuspäivä (9.8.), jolla halutaan juhlistaa Tove Janssonia ja suomalaista taidetta. (moomin.com)

Jansson oli synnyinlapsena taiteilija, suomenruotsalaisen taiteilijaperheen lapsi. Hänen äitinsä oli kuvittaja Signe Hammarsten ja isänsä kuvanveistäjä Viktor Jansson. Toven lisäksi perheeseen kuului kaksi pikkuveljeä, Per Olov Jansson ja Lars Jansson, jotka työskentelivät ja loivat uraa taiteilijoina siskonsa tapaan eri taiteenlajien parissa. (moomin.com)

Jansson kasvoi seuraten taiteilijaperheen elämää ja vanhempiensa työskentelyä. Tämä on yksi osasy siihen, miksi hän oppi niin varhaisessa vaiheessa piirtämään. Jansson sai elämänsä aikana paljon tukea perheenjäseniltään, ja vaikka he toimivat toistensa kriitikoina, he myös arvostivat toisiansa. Jansson muutti kotoaan vasta 28-vuotiaana, mikä kertoo perheen läheisistä väleistä. Perheellä oli suuri vaikutus Janssoniin ja siihen, mitä hän lopulta oli taiteilijana. (Ahola, 1997)

Yhteiskoulun jälkeen Jansson pääsi Tukholman taideteolliseen kouluun, jossa hän opiskeli mainospiirtämistä ja muotoilua. Tukholmasta hän jatkoi Helsinkiin opiskelemaan Suomen Taideyhdistyksen Piirustuskouluun, joka toimii nykyisin nimellä Taideyliopiston Kuvataideakatemia. Jansson päätti kouluopinnot vuonna 1937. Opintojen jälkeen Jansson matkusti ympäri Eurooppaa ja päätyi hetkeksi

opiskelemaan myös Pariisiin. Jansson ei sopeutunut koskaan kouluelämään eikä oppinut pitämään siitä. Koulu oli hänelle hyvin epämiellyttävä paikka, mikä näkyy myös hänen tuotannossaan. "Koulu oli ikävää ja olen unohtanut koulunkäynnistä suurimman osan, senkin miksi pelkäsin sitä niin paljon", Jansson on kertonut. (Ahola, 1997)

Tove Jansson on käyttänyt kirjailijana monipuolisesti eri kirjallisuudenlajeja, kuten fantasiaa, seikkailukirjallisuutta, dramaattista tarinaa sekä yleisproosaa, mikä on suunnattu enemmän aikuiseen makuun. Jansson on pitänyt kirjallista tuotantoa enemmänkin harrastuksena kuvataiteen rinnalla. Hänen kirjallisessa tuotannossaan näkyy paljon hänen henkilökohtaisesti kokemaansa elämää. Siellä esiintyy toistuvia teemoja kuten rakkaus, ihmissuhteet, koti, työ ja hänen oman aikansa maailma. Vaikka Jansson sai elämänsä aikana paljon erilaisia kirjallisuuspalkintoja ja tunnustuksia, niin hän ei välittänyt niistä. Kaikista tärkeintä hänelle oli hänen läheistensä arvostus ja hyväksyntä. (Ahola, 1997)

Jansson vaikutti suuresti myös kuvataiteilijana. Hän hallitsi erilaiset kuvataiteen tekniikat ja seurasi eri tyyliuuntauksia. Jansson arvosti taiteessa traditioita ja perusarvoja. Hän loi erilaisia maalauksia, julkisia tilaustöitä, koristemaalauksia ja grafiikkaa. 1940-luvun alussa hän oli pilalehti Garmin johtava taiteilija. Jansson piti uransa aikana myös paljon yksityisnäyttelyitä, joista ensimmäinen oli vuonna 1943. Janssonin kuvataiteen tyyli kehittyi ja muotokieli muuttui vuosien saatossa ja sen pystyi huomaamaan myös näyttelyiden välillä. Yksinkertaisuus ja abstraktisuus korostuivat Janssonin kuvataiteessa selkeästi myöhemmissä teoksissa. Merkittävimpiin tilaustöihin kuuluvat mm. Auroran lastensairaala, Helsingin kaupungintalon ravintola ja Haminan hotelli Seurahuone. Hän on tehnyt myös satuaiheisia maalauksia päiväkoteihin ja kouluihin sekä Teuvan kirkkoon alttaritaulun *Viisaat ja tyhmät neitsyet* (1954) (Ahola, 1997)

3 Muumit

Esikoisteos *Muumit ja suuri tuhotulva* 1939–1940 syntyi talvisodan aikana. Jansson halusi kirjoittaa sodan vastapainoksi jotain, joka toisi turvaa ja muistuttaisi onnesta, jota hän sai lapsena kokea. Huumori oli myös yksi elementti, jonka Jansson halusi näkyväksi, jolloin syntyi keskeinen humoristinen hahmo Muumipeikko. (Ahola, 1997)

Ensimmäisiä mainintoja Muumeista oli jo 1930-luvulla, jolloin Janssonin eno kertoi kaakeliuunien takana asuvista ”muumipeikoista”. Tämän pohjalta Jansson loi vuosia myöhemmin hahmon, jonka hän nimitti Niiskuksi. Lopulta kyseisestä hahmosta syntyi Muumipeikko. Aluksi Janssonin luonnostelut hahmoista olivat pelottavia ja tummia punaisine silmineen, mutta Muumikirjojen myötä Muumit muotoituivat kokonaisuudessaan lempeiksi ja lapsiystävällisiksi hahmoiksi. Jansson on saanut inspiraationsa Muumihahmoihin omasta perheestään ja läheisistä ystävistään ja heistä löytyy samanlaisia piirteitä kuin Muumeista. (Ahola, 1997)

Moomin.comin mukaan Muumit ovat valkoisia, pyöreähköjä, suurikuonoisia peikoista koostuva perhe. Muumit eivät käytä vaatteita, mutta pitävät yllään pieniä asusteita. Muumien ydinperhe koostuu Muumipapasta, Muumimammasta ja Muumipeikosta. Heidän kanssaan asustelee lisäksi ottolapsi Nipsu, Pikku Myy sekä Niiskuneiti. Muumien seikkailuissa on mukana myös muita Muumilaakson asukkaita kuten esimerkiksi Nuuskamuikkunen, Niisku, Haisuli, Mymmeli, Vilijonkka, Hemuli sekä Mörkö.

Muumit ovat hyvin seikkailunhaluisia ja kirjoissa tapahtuukin joko seikkailu tai katastrofi, jonka he lopulta selvittävät. Muumit elävät hyvin boheemia elämää eivätkä he tee töitä. Boheemiuden vastapainoksi he ovat kuitenkin melko materialistisia ja porvarillisia hahmoja. Muumit ovat suvaitsevaisia ja hyväksyvät kaikki sellaisenaan kuin ovat. Huumori kulkee mukana suuressa osassa Muumien elämää, mutta he ovat he myös hyvin filosofisia. He pohtivat paljon elämää ja erilaisia ilmiöitä. (Ahola, 1997)

Muumien miljöönä toimii Muumilaakso. Asuinalueena Muumilaakso on hyvin rauhallista aluetta, joka sijaitsee keskellä luontoa. Muumilaaksoa ympäröi meri sekä yksinäiset vuoret, jossa asustelee kaikkien pelkäämä Mörkö. Meren rannalla on muumien omistama Uimahuone, joka toimii myös Muumien venepaikkana. Muumit asuvat sinisessä lieriön muotoisessa, korkeassa talossa, jonka Muumipappa on itse rakentanut. Muumitalossa on kolme kerrosta ja kellari. Muumit ovat rakentaneet talon niin, että siellä on tilaa myös heidän luonaan asuville ystävilleen. Salonki, keittiö, ja kylpyhuone sijaitsevat ensimmäisessä kerroksessa. Keskimmäisessä kerroksessa ovat Muumien makuuhuoneet sekä vierashuone. Kolmannesta eli ylimmäisestä kerroksesta löytyy Muumipapan työhuone, jossa hän kirjoittelee muistelmiaan. (moomin.com)

Muumikirjallisuus oli maailmanlaajuisesti tunnettu jo 1970-luvulla ja kirjoja on käännetty yli 20 eri kielelle. Kokonaisuudessaan Muumien kirjasarjaan kuuluu yhdeksän kirjaa, joiden lisäksi on tehty neljä kuvakirjaa. Vuodesta 1954 lähtien Muumeista on ilmestynyt myös sarjakuva, jota julkaistiin yli 40 eri maassa vuoteen 1975 saakka. (moomin.com)

Muumit on nähty myös teatterin näyttämöllä. Ensimmäinen Muumi-näytelmä oli Svenska Teaternin *Mumintrollet och kometen* vuonna 1949. Toinen näytelmä *Troll i kulisserna* (1958) esitettiin 10 vuotta myöhemmin Lilla Teaternin voimin. *Troll i kulisserna* perustui Janssonin viidenteen muumikirjaan Vaarallinen Juhannus (1957), jonka pohjalta myös Muumiooppera kirjoitettiin. (moomin.com)

Muumeista on tehty paljon erilaisia oheistuotteita, joita myydään ympäri maailmaa Moomin Shopeissa. Suomessa Muumituotteita on saatavilla myös päivittäistavara-kaupoista. Erityisen suosituiksi tuotteiksi ovat muodostuneet Arabian Muumimukit, joita keräillään hyvinkin aktiivisesti. Harvinaisimmat Muumimukit ovat haluttua tavaraa ja niitä huutokaupataan jopa tuhansien eurojen arvosta. Omasta lapsuudestani eniten on jäänyt mieleen Muumianimaatio, jota esitetään edelleen televisiossa. Yle julkaisi helmikuussa 2019 uusimman version Muumianimaatiosta, jossa Muumit nähdään ensimmäistä kertaa 3D-animaatiohahmoina. (Yle, 2018)

Vuonna 1987 perustettiin Tampereelle maailman ainoa Muumimuseo, johon Tove Jansson ja hänen elämänkumppaninsa Tuulikki Pietilä lahjoittivat suuren määrän arvokasta Muumi-esineistöä. (moomin.com) Naantalissa sijaitsee myös Muumimaailma Oy:n luoma teemapuisto (1993), joka on perustettu Janssonin luomille muumitarinoille. Muumimaailma Oy:n mukaan teemapuisto perustettiin Muumi-piirrossarjan tuottajan, Dennis Livsonin, aloitteesta luomaan elämyksiä lapsille ja heidän perheilleen sekä toteuttamaan muumifilosofiaa; perhekeskeisyyttä, väkivallattomuutta, ystävällisyyttä, ympäristötietoisuutta, turvallisuutta, seikkailua sekä kasvatusta edustavia arvoja. (muumimaailma.fi)

4 Ilkka Kuusisto

Ilkka Kuusisto (1933 –) on monipuolinen musiikin suurlahjakuus. Hän on säveltäjä, kanttori-urkuri, musiikinopettaja ja paljon muuta. Hän on saanut professorin arvonimen vuonna 1992, minkä lisäksi hänet on palkittu Pro Finlandia-kunniamerkillä vuonna 1984 ja säveltaiteen valtiopalkinnolla vuonna 2007. Kuusisto on myös maailmanlaajuisesti tunnettujen viulistien Jaakko ja Pekka Kuusiston isä. Ilkka Kuusiston säveltämät oopperat tunnetaan vahvasta tonaalisesta sointimaailmasta, jossa sekoittuvat taitavasti moniulotteisen musiikin tyylit. (Perkiö, 2013)

Ilkka Kuusisto syntyi musikaalisesti rikkaaseen perheeseen. Hänen isänsä Taneli Kuusisto oli myös oman aikansa musiikin monitoimimies. Myös Tanelin veli Paavo Kuusisto oli lahjakas muusikko. Kuusisto soitti pianoa 7-vuotiaasta lähtien, kunnes 14-vuotiaana häntä alkoi kiinnostaa enemmän ”poikien harrastukset”, ja hän lopetti soittotunnit. Muutaman vuoden jälkeen hän kuitenkin löysi takaisin musiikin pariin jazzin kautta ja alkoi soittaa helsinkiläisessä big bandissa. (Perkiö, 2013)

Kuusisto on opiskellut Sibelius-Akatemiassa ja valmistunut sieltä kanttori-urkuriksi vuonna 1954 ja musiikinopettajaksi vuonna 1958. Kuusisto on opiskellut Akatemian lisäksi myös Yhdysvalloissa pääaineenaan urkujen soitto ja kuoron johto. Siellä hänen sävellysopettajanaan toimi Seth Bingham. Suomessa häntä opettivat mm. Aarre Merikanto ja Nils-Eric Fougstedt. (Perkiö, 2013)

Kuusisto on vaikuttanut suuresti suomalaiseen musiikkialaan ja toiminut lähes koko ikänsä erilaisissa musiikin työtehtävissä. Kuusisto on toiminut mm. kanttori-urkurina, Suomen Kansallisoopperan kuoronjohtajana, Radion sinfoniakuoron johtajana ja Helsingin kaupunginteatterin ensimmäisenä kapellimestarina. Näiden lisäksi hän on työskennellyt Klemetti-opiston rehtorina, Musiikki Fazerin taiteellisena johtajana, Teoston puheenjohtajana sekä Suomen Kansallisoopperan pääjohtajana. Sävellystyön lisäksi hän on luonut uraa Yleisradion apulaismusiikkipäällikkönä sekä toimittanut ohjelmia televisioon vuosina 1960–1970. (Perkiö, 2013)

Kuusisto on säveltänyt laajan ja monipuolisen kattauksen sävellystuotantoa, joka sisältää oopperoita, sinfonioita, baletteja, lasten musikaaleja, kantaatteja, kamarimusiikkia, laulusarjoja, kuoro- ja urkusävellyksiä, yksinlauluja sekä laulunäytelmän. (Perkiö, 2013) Muumiooppera on Kuusiston ainoa ooppera, jota ei ole tilattu ulkopuoliselta taholta. Kuusisto sävelsi Muumioopperan vuonna 1974 ja se on hänen oopperoistaan ensimmäinen. Muumioopperan säveltäminen poiki lisää innostusta oopperoiden tuottamiseen, ja loput Kuusiston oopperoista ovatkin syntyneet tilaustöinä. (Himberg, 2013)

5 Muumioopperan taustaa

Kuusiston avioiduttua uudelleen hän tutustui vaimonsa kirjastoon, jossa hän kohtasi ensimmäistä kertaa Tove Janssonin kirjoittamat Muumi-kirjat. (Papinniemi, 2011) Ajatus Muumioopperasta sai alkunsa Kuusiston tutustuttua tarkemmin Janssonin kirjallisuuteen. Kuusisto otti henkilökohtaisesti yhteyttä Tove Janssoniin ja kysyi hänen mielipidettään ajatuksesta muumiaiheisesta oopperasta. Alkuun Jansson oli hieman skeptinen, mutta lopulta hän lämpeni ajatukselle ja osallistui jopa seuraamaan kyseisen oopperan harjoituksia. Muumioopperan ensiesitys oli Suomen Kansallisoopperassa joulukuussa 1974. (Saulo, 2019)

Muumiooppera pohjautuu Janssonin kirjaan Vaarallinen juhannus, jonka libreton on kirjoittanut Esko Elstelä. (Saulo, 2019) Tarinassa vedenalainen tulivuoren purkaus iskee Muumilaaksoon, joka tulvii veden täyttämänä. Muumitalon ohi ajelehtii ooppera, jonka muumit päättävät ensitöikseen pelastaa. Muumit alkavat opetella tätä haastavaa taiteenlajia ja avukseen he saavat oopperan vanhan nuotistonhoitajan Emman. Rouva Vilijonkan kotiapulainen Miisa innostuu oopperasta ja lopulta hänestä paljastuu todellinen oopperavirtuoosi. (Tampereen ammattikorkeakoulu)

Kuusisto halusi yhdistellä eri oopperatyylejä ja tuoda näin jokaisen hahmon luonteita esille. Oopperamusiikin, oratoriolaulun ja operetin lisäksi teoksessa kuullaan hattivattien yhteydessä elektronista tanssimusiikkia. Vaikka Kuusiston musiikki on kunnianhimoista ja monipuolista, on Muumioopperan musiikkia kuvailtu hyvin rikkonaiseksi. (Särkiö-Pitkänen, 2017)

Muumioopperaa on esitetty harvinaisen vähän, ottaen huomioon kuinka suosittuja Muumit Suomessa ovat. Kantaesityksen ja ensiproduktion jälkeen Muumiooppera on ollut pitkään tauolla ennen seuraavaa tuotantoa. Suomessa tuotantoja on ollut yhteensä kuusi, joista viimeisin on Tampereen musiikkiakatemian ja Valkeakosken kaupunginteatterin yhteistyössä toteutettu suurproduktio. (moomin.com)

6 Muumiooppera produktiona esiintyjän näkökulmasta

6.1 Koelaulut ja tutustuminen

Produktio alkoi koelauluista, jotka järjestettiin Pyynikkisalissa joulukuussa 2018. Koelauluraadissa olivat ohjaaja Minna Kangas, kapellimestari Tuomas Turriago sekä laulukollegiosta Susanna Tenkanen-Lindeman ja Tarja Mäki-Latvala. Raati teki alustavat päätökset roolituksesta ja valitsivat niihin sopivat laulajat. Alusta asti tarkoituksena oli tehdä rooleihin kaksoismiehitys. Erityisesti tässä produktiossa se oli erittäin kannattava valinta. Näin oli mahdollista tehdä paikkauksia sairastumisien yllättäessä, saimme tarpeeksi lepoaika näytöksiä välissä sekä mahdollisimman moni opiskelija pääsi mukaan produktioon.

Ensimmäinen tapaaminen oli huhtikuussa 2019 Valkeakoskella. Sovittelimme tulevia Muumipukuja, maskeja ja opettelimme rooliasujen pukemisjärjestystä sekä kiinnityksiä. Samalla puvustonhoitaja teki tarvittavia muutoksia asuihin. Kyseiset puvut ja asut ostettiin Helsingin konservatoriolta, jossa Muumiooppera esitettiin vuonna 2017. Samasta paikasta ostettiin myös lavasteet ja rekvisiitat. Näin Muumiasuja ei tarvinnut valmistaa uudelleen ja pystyimme kierrättämään vanhaa.

Ohjaajan tutustumiskierroksella meille esiteltiin tarkemmin Valkeakosken kaupunginteatterin tiloja, jossa tulisimme myöhemmin viettämään paljon aikaa. Valkeakoskella meillä oli yhteinen lämpiö ja jokaisella roolin esittäjällä oma huone, jossa sai valmistautua harjoituksiin ja näytöksiin. Katsoimme yhdessä yhden version Muumioopperasta ja samalla seurasimme saatuja pianopartituureja. Tutustuimme toisiimme ja keskustelimme tulevista harjoitusperiodeista sekä käytännön asioista. Ohjaaja suositteli, että jokainen lukisi oopperaan perustuvan Muumi-kirjan. Näin jokainen saisi ennen harjoituksia kuvan siitä, millaisessa maailmassa kaikki tapahtuu ja tutustuisimme tarkemmin omien roolienne sielunmaailmaan.

6.2 Harjoitukset alkavat

Huhti-toukokuussa 2019 alkoivat musiikkiharjoitukset. Ensimmäiseksi jokainen laulaja kävi yksin harjoittelemassa joko kapellimestarin tai korrepetiittorin kanssa, jotta tulevissa lauluharjoituksissa olisi entuudestaan kuulokuvaa teoksesta. Tämän jälkeen järjestettiin kolmet yhteiset musiikkiharjoitukset kapellimestarin ja korrepetiittoreiden toimesta. Luluharjoituksista oli paljon hyötyä, sillä lauloimme samoja kohtia useaan kertaan, jolloin sisääntulot ja erikoiset melodiat tulivat tutuiksi. Harjoituksista jäi myös hyvin paljon ”korvamatoja” soimaan loppupäivän ajaksi. Suomenkielinen teos teki ulkoa oppimisesta helpompaa. Pyrimme opettelemaan omat osuutemme mahdollisimman nopeasti ulkoa, jotta harjoituksissa ei tarvitsisi kannella partituureja pitkin näyttämöä ja pystyisimme keskittymään enimmäkseen näyttämöllisiin asioihin. Onneksi lähes jokainen roolilaulaja oppi oman osuutensa melko pian ulkoa. Musiikkiharjoituksista jäi odottava, mutta hyvä mieli ja niistä oli helppo edetä näyttämöharjoituksiin.

Näyttämöharjoitukset aloitettiin Valkeakoskella, jolloin päästiin sitomaan musiikki ja näyttämöllinen työ yhteen. Kapellimestari johti musiikkia ja korrepetiittorit säestivät laulajia pianolla. Ensimmäinen harjoitusperiodi kesti kaksi viikkoa, joista ensimmäinen viikko oli Valkeakoskella ja toinen Tampereella. Välissä vietimme pari kuukautta kesälomaa, jonka jälkeen aloitimme elokuussa toisen harjoitusperiodin, joka jatkui ensi-iltaan asti.

Ensimmäinen harjoituspäivä pyhitettiin näyttelijän työn orientaatioon ja naamionäyttelemiseen, minkä vuoksi musiikkia ei tarvittu lainkaan. Tutustuimme toisiimme lisää, sillä joukkoomme liittyi Valkeakosken kaupunginteatterin puolelta kaksi puheroolin näyttelijää. Teimme paljon erilaisia näyttelijöiden improvisaatioharjoituksia, mietimme yhdessä millaisia roolihahmomme ovat ja millainen maailmankuva Muumeilla on. Kokeilimme samalla peilin edessä Muumipuvuissa liikkumista, erilaisia eleitä, etäisyyksiä ja mitä puvun kanssa pystyy tekemään ja mitä ei. Muumit eivät pystyneet esimerkiksi halaamaan toisiaan, sillä mahatäytteet ottivat kiinni toisiinsa. Huomasimme myös sen, kuinka haastavaa on ilmaista tunteita ja reaktioita, koska kasvojen ilmeitä ei pysty näkemään Muumiasun alta.

Seuraavana päivänä kävimme kunnolla teoksen kimppuun ja aloitimme työstämään ensimmäisiä kohtauksia. Saimme ensimmäisen harjoitusviikon aikana kasattua 1. näytöksen kokoon ja viimeisenä päivänä tehtiin läpimeno, joka sujui yllättävän mallikkaasti verrattuna siihen, kuinka vähän aikaa olimme ehtineet harjoitella. Seuraavalla harjoitusviikolla siirryimme Tampereen Pyyntikisalin tiloihin ja tavoitteena oli saada valmiiksi 2. näytös, jotta pääsisimme kokeilemaan koko oopperan läpimenoa.

Uudet kohtaukset saatiin rakennettua ajallaan ja viikon päätteeksi toteutimme läpimennon koko teoksesta. Oletimme, että läpimeno tulisi olemaan kauhea kaaos, sillä viime viikon asiat olivat ehtineet jo hieman unohtua, mutta lopputulos oli kuitenkin aivan muuta. Läpimeno sujui pieniä unohduksia lukuun ottamatta hienosti, ja kaikki olivat tyytyväisiä kahden viikon aikaansaantiin. Tästä oli hyvä jatkaa parin kuukauden kesälomalle, jonka aikana viime viikkojen opitut asiat saivat rauhassa hautua ja kehittyä.

6.3 Miehitysjako ja helpotuksia käytännön asioihin

Miehitysjako tapahtui ensimmäisen harjoitusperiodin alussa eli kesäkuussa. Miehitukset jaettiin Allanin ja Johanneksen ryhmiin. Itseni lisäksi Allanin ryhmään kuuluivat Allan Sääski, Olli Lammi, Sanna Vähälä, Veera Hölsö, Anette Raukola ja Sanna Laakso. Johanneksen ryhmään kuuluivat Johannes Rannankari, Juho Sten, Riikka Mäkelä, Ilona Saari, Fanni Palmanto, Tuiki Järvensivu ja Pilvi Antinmaa. Puheroolin esittäjät Eveliina Lahtinen ja Marko Itkonen esiintyivät molemmissa miehityksissä. Esitykset jaettiin tasaisesti eli molemmilla miehityksillä oli yhteensä viisi esitystä. Esitysjärjestys vaihteli miehitysten kesken vuorotellen ja kumpikin miehitys sai oman ensi-iltansa, toinen Tampereella ja toinen Valkeakoskella. Harjoittelimme sekä omassa että sekamiehityksessä ja seurasimme toistemme harjoituksia.

Vaikka toisten seuraamisesta oli paljon hyötyä, päätimme vielä kuvata kohtaukset. Veera Aaltonen toimi produktion ohjaajan assistenttina ja hän kuvasi sekä tallensi kohtaukset Dropboxiin. Näin pystyimme katsomaan omia

suorituksiamme jälkeenpäin, tekemään merkintöjä partituuriin ja mahdollisia korjauksia tulevia harjoituksia varten.

Produktion alussa kommunikoimme ainoastaan sähköpostin välityksellä, mutta huomasimme hyvin nopeasti, ettei se ole toimiva alusta näin suurelle ryhmälle. Viestiketjut olivat aivan liian pitkiä, minkä vuoksi väliin hukkui helposti tärkeää infoa. Tämän vuoksi perustettiin WhatsApp-ryhmä, missä pystyimme ongelmitta keskustella produktion liittyvistä asioista ja saimme myös nopeasti ihmisiin yhteyttä.

6.4 Kesäloman jälkeen

Harjoitukset jatkuivat elokuussa ja ilmapiiristä pystyi jo aistimaan pienen jännitteen. Ensi-iltaan oli vain reilu kuukausi aikaa, minkä vuoksi myös työtahti muuttui tiukemmaksi. Ensiksi hioimme kohtaukset hyvin yksityiskohtaisesti kuntoon, johon kului paljon aikaa. Harjoituspäivät olivat hyvin intensiivisiä ja pitkiä. Harjoittelimme vielä kolme viikkoa pianosäestyksellä, minkä päätteeksi teimme molemmilla miehityksillä läpimenot.

Orkesteri tuli mukaan harjoituksiin vasta syyskuun puolella. Harjoitukset aloitettiin molempien miehityksien sitzprobeilla eli yhteisillä musiikkiharjoituksilla, joissa päästiin ensimmäistä kertaa laulamaan teos orkesterin säestyksellä. Se oli hyvin jännittävää, sillä kuulimme ensimmäistä kertaa, miltä musiikki kuulostaa orkesterin soittamana. Korva oli ehtinyt jo tottumaan tavanomaiseen pianosäestykseen, joten oli hienoa kuulla teemat ja elementit eri soittimien soittamana.

Orkesterin kokoaminen toteutettiin Tampereen Musiikkiakatemian yhteistyönä, joten orkesterissa soitti korkeakouluopiskelijoiden lisäksi myös Tampereen konservatorion ja musiikkiopiston oppilaita. Soittajien valinnassa pääkriteerinä oli kunkin opiskelijan opintojen vaihe ja se, kuinka paljon opiskelija tarvitsi orkesteriopintoja opintojen edistymisen ja itsensä kehittymisen kannalta. Osallistuminen oli omien opintojen vaiheen mukaan joko vapaaehtoista tai pakollista. Orkesteri toteutettiin samalla ajatuksella kuin roolimiehitys eli

kaksoismiehityksellä. Orkesterisoittajia oli kokonaisuudessaan noin 40, joista noin puolet soittivat esityksissä. Orkesterimontussa soitti yhteensä 26 soittajaa: jouset 13, puhaltimet 9, lyömäsoittimet 3 ja yksi harpisti. Orkesterilla oli myös omia harjoituksia ennen sitzprobeja. Kapellimestari Turriagon mukaan orkesterilla oli yhteensä kolme neljän tunnin harjoitusta. Osalla oli lisäksi myös stemmaharjoituksia. (Turriago, 2021)

Kun näytökset saatiin loppuun Tampereella, siirsimme kaikki rooliasut, rekvisiitat ja lavasteet Valkeakosken kaupunginteatterille. Pidimme Valkeakoskella myös parit harjoitukset ennen näytöksiä, sillä lavalle kulkemiset ja orkesterimonttu toivat omanlaisensa haasteet. Kulkemiset lavalle muuttuivat tilan vaihdoksen myötä, jolloin jouduimme muuttamaan ne toimiviksi uusiin tiloihin. Muutokset piti sisäistää hyvinkin nopeasti, sillä esitykset alkoivat saman viikon lopulla. Orkesterimonttu oli edeltäjänsä paljon pienempi. Soittajilla oli hyvin vähän tilaa soittaa ja siksi esimerkiksi jousisoittajat eivät pystyneet soittamaan koko jousella. Orkesterimontulle ei voitu tehdä mitään, joten soittajien piti vain hyväksyä tilanne ja sopeutua uusiin tiloihin. Valkeakosken orkesterimonttu oli myös huomattavasti alempana, minkä vuoksi emme nähneet lainkaan kapellimestarin johtamista. Ratkaisimme ongelman monitorin avulla, jonka kautta saimme heijastetun kuvan kapellimestarin liikkeistä.

6.5 Rooliasut ja mikitys

Näyttämöharjoituksissa otimme Muumiasut lähes heti käyttöön, minkä vuoksi teoksen ulkoa oppiminen oli välttämätöntä. Muumiasuista oli lähes mahdotonta seurata nuotteja tai kääntää partituurin sivuja. Onneksi olimme jo toukokuussa pitäneet musiikkiharjoitukset ja oppineet teoksen nopeasti ulkoa. Muumiasun päässä oli yhteensä viisi verkkokankaasta tehtyä kappaletta, joista näki ulos. Verkkokappaleet olivat korvien korkeudella molemmilla puolilla päätä, kuonokopan alapuolella sekä silmien kohdalla. Vaikka verkot olivat suurin piirtein silmien korkeudella, oli näkökenttä silti hyvin rajoittunut. Onneksi pään kääntäminen oli helppoa Muumipään sisällä ja pystyimme seuraamaan myös muiden tekemisiä sivuverkoista. Kuonokopan verkosta näki valitettavan vähän, sillä Muumiasun mahatäytteet tulivat näköesteeksi. Myös kirkkaat valot olivat

suuri näköhaitta eikä kapellimestaria pystynyt tietyissä kulmissa näkemään lainkaan. Muumipäiden takia ei myöskään kapellimestari nähnyt laulajien kasvoja ja hänen piti vain luottaa siihen, että näkisimme hänet edes jostain aukosta.

Lauloimme lähes loppuun asti ilman minkäänlaista äänivahvistusta. Orkesterin tullessa harjoitukseen mukaan huomasimme, että lauluääni ei kanna tarpeeksi kauas eikä kapellimestari kuule laulajia orkesterin läpi. Tämän vuoksi päädyimme vahvistamaan laulajat teatterimikrofoneilla. Näin saimme korjattua ongelmat ja jatkossa työskentely oli sujuvampaa, kun kuulimme toisemme. Äänentoisto auttoi myös yleisöä kuulemaan lyriikkaa paremmin. Lisäksi tarinan seuranta helpotettiin jakamalla sanat yleisölle projektorin kautta. Mikrofonit olivat kuitenkin hyvin hauraita eikä niihin saanut kertyä kosteutta. Muumipuvun sisällä työskentely oli fyysisesti raskasta, minkä takia hikoilimme paljon. Ongelma saatiin lopulta ratkaistua hikinauhoilla.

Kuva Muumipeikko ja Niiskuneiti

(Kuva Tarja Reijonen)

6.6 Kenraaliharjoitukset ja ensi-ilta

Kun musiikkiharjoitukset orkesterin kanssa saatiin päätökseen, teimme pelkkiä läpimenoja. Läpimenot antoivat lisää varmuutta tekemiseen ja liikkeet siirtyivät lihasmuistiin. Pari päivää ennen Tampereen ensi-iltaa pidimme vielä molemmilla miehityksillä kenraaliharjoitukset, johon läheiset saivat osallistua. Kaikki huipentui lopulta ensi-iltaan, joka järjestettiin perjantaina 13.9.2019 Tampereella. Muumioopperaa esitettiin saman viikonlopun aikana kolme kertaa.

Toinen ensi-ilta järjestettiin lauantaina 21.9.2019 Valkeakoskella, jossa esitimme loput seitsemän näytöstä. Saimme esiintyä lähes täydelle yleisölle, sillä suurin osa Valkeakosken näytöksistä oli loppuunmyytyjä. Oli mahtava kuulla, kuinka paljon saimme perheitä lapsineen paikalle molemmille paikkakunnille. Kuulimme lapsien äänet lavalle asti. Yleisö oli täynnä supinaa, naurua ja riemukkaita reaktioita. Produktio oli kaikin puolin menestys ja saimme hienot arviot esityksistä Aamulehdeltä ja kulttuuritoimitukselta. Aamulehdeltä viisi tähteä ja Tampereen ja Pirkanmaan alueen kulttuuritoimitukselta neljä tähteä. Saimme näiden lisäksi myös paljon kiitosta Valkeakosken Sanomien kolumnissa.

6.7 Ohjaaja ja ohjaustyö

Produktion ohjasi Minna Kangas, joka toimii Valkeakosken kaupunginteatterin johtajana. Ohjaajana hän oli hyvin napakka ja suora eikä sulattanut turhia selittelyjä. Hän oli kannustava ja rohkaisi aina silloin, kun sitä eniten tarvitsimme. Kangas oli ehdottomasti produktion äitihahmo ja kantavin voima. Hän muodosti alusta alkaen rehellisen ja turvallisen työilmapiirin sekä loi ryhmän kesken hyvän yhteishengen.

Huumori oli erittäin läsnä jokaisessa harjoituksessa ja se myös rentoutti ryhmää, jossa jokainen uskalsi näyttää lopulta todellisen persoonansa. Ohjaajan näkemys oli, että tätä produktiota ei missään nimessä voi tehdä yksin vaan se tehdään yhdessä, yhteistyön voimin. Hänen mielestään parhaimmat ideat kehittyvät ja rakentuvat yhdessä, joten jokainen sai kertoa vapaasti omia mielipiteitään ja

ehdotuksia. Lopulliset päätökset ohjaaja teki kuitenkin itse, mutta sitä ennen hän halusi usein kuulla myös muiden mielipiteen.

Kankaan ohjaustyö oli hyvä, sillä emme saaneet suoria ohjeistuksia näyttämiseen. Saimme käyttää luovuuttamme ja pääsimme todella pohtimaan itse, miten roolihahmomme missäkin tilanteessa reagoisi. Näin saimme myös enemmän tilaa omalle tekemiselle ja ajatustyölle. Suurimpana työnä oli elävöittää roolihahmo liikkeillä ja eleillä, oppia tuntemaan roolihahmo ja olla myös sitä.

Ohjaaja painotti sitä, kuinka tärkeää on olla läsnä ja valmiina reagoimaan muiden ihmisten tekemisiin, jotta hahmo ei missään vaiheessa "kuolisi" näyttämöllä. Samalla piti kiinnittää huomiota oikea-aikaiseen reagointiin. Reagointi ei saanut olla ns. ennakkoon opeteltua, vaan kaikki piti tapahtua spontaanisti, jotta reaktio olisi aito. Ohjaaja antoi myös palautetta aktiivisesti joka harjoituksessa. Palaute oli positiivista ja rakentavaa, joka auttoi meitä kehittämään roolihahmojamme ja parantamaan suorituksiamme.

6.8 Haasteet ja ongelmatilanteet

Produktiot eivät koskaan toteudu alkuperäisen suunnitelman mukaan. Jokaisessa produktiossa tulee vastaan asioita, joiden takia joudutaan muuttamaan suunnitelmaa tai tekemään kompromisseja. Muumiooppera on oiva esimerkki siitä, miten paljon erilaisia ongelmatilanteita voi esiintyä, mutta niihin löytyy aina jokin ratkaisu.

Ensimmäisenä vastaan tulivat aikataululliset ongelmat. Moni joutui produktion ohella tekemään töitä tai muita projekteja, jotta pärjäisi taloudellisesti kesäajan yli. Opiskelijoina saimme produktiosta rahallisen korvauksen sijaan opintopisteitä. Aikataulutus töiden, muiden projektien ja harjoitusten välillä oli niin haastavaa, että jotkut joutuivat jättäytymään produktiosta kokonaan. Kyseessä oli kuitenkin niin suuri produktio, että siihen piti sitoutua sataprosenttisesti.

Yksi suurimmista ongelmistamme oli kyyditys Valkeakoskelle. Ensimmäinen harjoitusviikko pidettiin Valkeakoskella, joten hyödynsimme autollisia ja kuljimme

kimppakyydeillä harjoituksiin. Syksyllä pulma oli kuitenkin suurempi, kun koko orkesteri laulajineen piti saada kuljetettua Valkeakoskelle harjoituksiin ja näytöksiin. Ensiksi emme saaneet koulun kautta minkäänlaista tukea, mutta lopulta koulu tuli opiskelijoita vastaan ja järjesti yhteiskyydin menopaluuineen.

Artikulaation tärkeys hyppäsi esiin heti ensimmäisissä lauluharjoituksissa. Etenkin siinä vaiheessa huomasimme ongelman olevan todellinen, kun otimme Muumiasut käyttöön. Muumiasun pään takia lauluääni tukahtui, eikä kantanut niin pitkälle kuin olisi pitänyt. Laulajien piti laulaa niin, että sanoista saa selvän eikä se ollut helppoa. Piti keskittyä tarkoin pitkiin vokaaleihin ja korostaa konsonantteja. Tekstistä on usein vaikeampaa saada selvää, kun lauletaan korkealta. Erityisesti klassisessa laulussa helpotetaan laulamista pehmentämällä konsonantteja ja avaamalla vokaaleja. Tässä vaiheessa emme tietenkään tienneet mikityksestä, mutta oli hyvä harjoitella artikulaatiota, sillä mikrofonikaan ei kaikkea pelasta.

Hieman huvittavakin kömmähdys kävi toisen miehityksen kenraaliharjoituksessa, kun Muumipeikko ilmestyi lavalle Niiskuneidin päässä. Kulisseissa oli käynyt virhe ja Muumipeikko otti vahingossa Niiskuneidin pään. Kukaan ei ollut nähnyt Peikkoa edestäpäin, jonka vuoksi virhe pääsi tapahtumaan. Viimeistään siinä vaiheessa yleisö repesi nauruun, kun Niiskuneiti avasi suunsa ja kuulosti mieheltä. Harjoitus keskeytettiin ja kohtaus aloitettiin alusta oikeilla asuilla. Onneksi kyseessä oli kenraaliharjoitus ja saimme tästä hyvän opetuksen tulevia esityksiä varten.

Moomin characters Oy valvoi tarkasti esityksen oikeuksia produktion ajan. Erityisesti asuihin ja valokuvaan liittyi tarkkoja ohjeistuksia, joita kuului noudattaa. Meille annettiin hyvin tarkat ohjeet siitä, miten muumiasujen kanssa toimitaan ja minkälaista materiaalia produktiosta saa julkaista sosiaaliseen mediaan. Vaikka asut, lavasteet ja rekvisiitat olivat jo aiemmin hyväksytetty Muumioopperan ollessa Helsingin konservatorion produktiona, jouduttiin ne hyväksyttämään vielä uudelleen Tampereen produktiota varten. Samoin kaikki muut asiat ja muutokset piti hyväksyttää aina ensin Moomin characters Oy:llä.

Saimme ohjaajalta viestiä viikko ennen ensi-iltaa. Viesti sisälsi dramaattisia uutisia, jotka vaikuttivat ohjaukselliseen työhön, mutta en voi avata tapausta opinnäytetyössäni tämän enempää. Painavan syyn takia ohjaaja joutui tekemään vaikean päätöksen, jonka vuoksi jouduimme rakentamaan kohtaukset alusta asti uudelleen. Olimme kaikki hyvin pettyneitä tähän, mutta emme voineet muuta kuin hyväksyä tilanteen ja painaa vielä suuremmalla energialla kohti ensi-iltaa. Saimme tästä entistä enemmän voimaa tekemiseen ja ryhmän yhteishenki ja kannustus oli huikeaa. Saimme pidettyä hyvän työilmapiirin loppuun asti.

7 Muumiooppera tuotannon näkökulmasta

7.1 TAMK Musiikin produktiotuotanto

TAMK Musiikki tuottaa parin vuoden välein isomman produktion, jotta jokaisella opiskelijalla olisi mahdollisuus osallistua opintojensa aikana produktion. Aikaisempia produktioita ovat esimerkiksi Don Giovanni, Hannu ja Kerttu, Kuun maailma ja Prinsessa Papupata. Näiden produktioiden lisäksi Tampereen Musiikkiakatemia on tuottanut paljon erilaisia musikaaleja kuten West Side Story, Max ja Moritz, Hulttion tie ja Kolme iloista rosvoa. Klassisen puolen lisäksi Tampereen ammattikorkeakoulussa on mahdollisuus opiskella musiikkiteatteria. Aikaisemmin klassisen puolen opiskelijat eli musiikkipedagogit ja esittävän taiteen opiskelijat sekä musiikkiteatterilaiset ovat tehneet produktioita yhdessä, mutta vuodesta 2015 ne ovat eriytyneet omille aloilleen. Nykyisin molemmilla on omat produktionsa.

”Kulttuurituottaja on kulttuuritoiminnan mahdollistaja, joka organisoii ja johtaa tuotannollista toimintaa. Tuottaja vastaa siitä, että kulttuuripalvelu suunnitellaan hyvin, toteutetaan realistisesti, ja että se tavoittaa asiakkaansa sekä saavuttaa sisällölliset päämääränsä.” (Metropolia) Jokainen tuotanto tarvitsee rautaisen ammattilaisen, moniosaajan, joka hallitsee produktion kaikki vaiheet ja pystyy vastaamaan sen haasteisiin. Tuottajan työ on luovaa, joka vaatii erityistä järjestelmällisyyttä ja ongelmanratkaisutaitoja. Tuotannon suunnittelu on aloitettava varhaisessa vaiheessa, jolloin puhutaan kuukausista tai jopa vuosista. Kun suunnitelman ja aikataulutuksen laatii tarkkaan ja hyvissä ajoin, tapahtuman onnistumismahdollisuudet paranevat. (Pentti, 2020)

Vuoden 2019 TAMK:n Muumioopperaproduktion suunnittelu aloitettiin myös hyvissä ajoin, mikä tarkoitti vuoden suunnitteluvaihetta. Haastattelin muumioopperan tuottajaa, Elina Orjatsalaa, liittyen kouluproduktioiden tuotantoprosesseihin, Muumioopperan tuotantoon ja sen sisältöön. Elina Orjatsalo on toiminut Tampereen ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelman, TAMK Musiikin ja Tampereen Musiikkiakatemian tuottajana

vuodesta 2015 lähtien. Hänellä on pitkä työkokemus kulttuuri- ja tapahtumatuotannon alalta.

TAMK Musiikin produktioiden suunnittelu alkaa siitä, että tuotantosuunnitteluryhmä (Elina Orjatsalo ja Markus Yli-Jokipii) kokoontuu ja miettii pedagogisesta näkökulmasta, mitä oppilaat tarvitsevat ja mistä he hyötyvät opinnoissaan. Tutkitaan, millaisia fakkeja eli äänialoja opiskelijoilta löytyy, ja mikä teos olisi sopiva, jotta mahdollisimman moni laulaja pääsisi osallistumaan sen tuotantoon. Tämän lisäksi on suunniteltava, että produktio on mahdollista toteuttaa myös rahallisesti.

7.2 Rahoitus

Jokaista produktiota varten on olemassa tietty budjetti käytettäväksi. Aikaisemmin TAMK Musiikilla ja Tampereen konservatoriolla oli yhteinen budjetti, mutta vuodesta 2020 lähtien sopimus muuttui. Nykyisin Tampereen konservatorio rahoittaa vain tietyn osan, jos heidän oppilaitaan osallistuu produktioihin. Muumiooppera toteutettiin vuonna 2019, joten rahoitus tapahtui vielä vanhan mallin mukaisesti. Rahoitukseen osallistuivat omalta osaltaan myös yhteistyökumppani Valkeakosken kaupunginteatteri.

”Tapahtumajärjestäjän näkökulmasta tärkein elementti tapahtumassa ovat maksavat asiakkaat. Ilman asiakkaita ei ole tapahtumaa, joten tästä syystä tapahtuman on oltava säännöllisessä vuorovaikutuksessa potentiaalisen yleisönsä kanssa. Tätä vuorovaikutussuhdetta ylläpidetään tapahtuman lepoaikana markkinoinnin ja tiedottamisen avulla - - Tällä tarkoitetaan kohdeyleisön tavoittamista.” (Kinnunen, 2011, 26)

Kinnusen teksti ei kuitenkaan täysin päde koulumaailmassa, sillä jokaisen TAMK Musiikin toteuttaman produktion takana on pedagoginen ajatus. Ajatus siitä, että koulu kouluttaa. Produktioita tehdään opiskelijoita varten, jotta opiskelijat saisivat kaiken irti koulutuksestaan. Se, että maksavia asiakkaita saadaan paikalle, on pelkkää plussaa, mutta se ei ole koulun lähtökohta numero yksi.

7.3 Tuottajan tehtävät

Tuottajan työnkuva on erittäin laaja ja se kattaa kaiken, mikä tapahtuu taiteellisen puolen ulkopuolella. Oli sitten kyse suuresta tai pienestä tuotannosta, molemmat koostuvat samoista palasista. Tuottaja on mukana produktiossa tuotannon suunnitteluvaiheesta lähtien. Suunnitteluvaiheessa tarkastellaan, onko tuleva produktio kannattava ja toimiva. Jos päätös on myönteinen, tuottaja alkaa hakea oikeuksia ja mahdollisesti ulkopuolista rahoitusta. Hän myös hankkii teoksen nuotit ja järjestää taiteilijapuolen harjoitusperiodin, joka sisältää aikataulun ja puitteet harjoittelulle. Harjoitusaikataulun lisäksi hän rakentaa myös koko produktion aikataulun.

Tiedottaminen on osa tuottajan työnkuvaa, mutta Muumioopperan aikana Orjatsalolla oli käytössään oma tiedottaja. Hänellä oli käytössään myös tuotantoassistentti Noora Nenonen, joka auttoi produktion tuotantotöissä. Nenonen hoiti erityisesti mainoskampanjaa sosiaalisen median puolella. Mainoskampanjan alustana käytettiin Facebookia, jossa myös tavoitettiin mahdollinen kohdeyleisö. Hyvää tapahtumaa ei missään nimessä tehdä yksin. (Pentti, 2020)

Tuottajan työtehtäviin kuuluvat kaikki esityskauteen liittyvät asiat. Niitä ovat esimerkiksi yleiset tilat, lehdistö, valokuvaukset, catering ja käsiohjelman teko. Tuottajan tehtävät eivät lopu edes produktion päätyttyä, vaan sen jälkeen on huolehdittava mm. nuottien palautukset, palkkiot ja maksut. Näiden lisäksi tuottaja järjestää vielä päättäjäiset, jossa työryhmä pääsee juhlistamaan pitkää produktiota ja työnsä tulosta.

7.4 Tuottaja Elina Orjatsalon ajatuksia

Elina Orjatsalon mukaan tuottajan työ on kuin palapeliä. Se vaatii paljon jämäkkyyttä, organisoimista, pitkää pinnaa, joustamista ja asioiden loppuunsaattamista. Tuottajana Orjatsalo kuvailee itseään terrieriksi. ”Mä

räksytän paljon ja mä räksytän niin kauan, kunnes asia saadaan hoidettua loppuun, mutta räksytän sillai sivistyneesti. Niin, että saan ihmiset toimimaan ilman, että ne tajuaakaan, että ohjailen heitä haluttuun suuntaan.” Tuottajan täytyy osata tehdä myös kompromisseja ja ratkaista ongelmia. Tuottajan työ vaatii ennen kaikkea johtajuutta. Tuottajan täytyy osata pitää langat käsissä, sillä jokaisessa tuotannossa pitää olla yksi ihminen, joka johtaa produktion alusta loppuun. (Orjatsalo, 2021)

Tuotannon toiminta on hyvin pitkälle näkymätöntä, erityisesti opiskelijoille. Taustalla tapahtuu paljon asioita, mitä opiskelijat eivät näe. Opiskelijat saattavat saada esimerkiksi hyvin lyhyen viestin tuottajalta, mutta sen viestin taustalla on voinut olla hyvinkin paljon työtä. Orjatsalon mielestä tuotantopuolen raskain puoli on se, kun ulkopuolisille, kuten opiskelijoille, tuotannon toiminta voi näyttää siltä, että homma ei toimi, vaikka se toimisi. Kaikkia asioita ei saa tiedottaa eteenpäin, ja siksi sisäinen viestintä on usein vaikeaa. Asiat eivät ole aina pelkästään tuottajasta kiinni, vaan osittain myös ulkoisista tekijöistä. Ikäviin puoliin kuuluu myös se, ettei tuottaja voi koskaan tietää ennakkoon, kuinka paljon yleisöä tapahtumaan osallistuu. Vaikka tapahtumaa olisi markkinoitu monipuolisesti, ja kyseessä olisi tuottajan mielestä erittäin hieno tapahtuma, ihmiset tekevät lopulta itse päätöksen osallistumisesta. (Orjatsalo, 2021)

Vaikka tuottaja joutuu kohtaamaan työnsä aikana monia ongelmia, lopussa kiitos seisoo. Produktiot ovat pitkiä prosesseja, jotka vaativat valtavan määrän työtä, aikaa ja ihmisiä. Kaikki se työ kulminoituu yhteiseen päämäärään, joka on Orjatsalon mielestä hienoin asia. Orjatsalon mukaan tuottajan hienoimpia hetkiä on se, kun saa istua ja katsella lopputulosta ja todeta, että ”vitsi tästä tuli hieno”. Yleisön palaute ja reaktiot osoittavat myös sen, että jotain on tehty oikein. (Orjatsalo, 2021)

8 Omakohtainen kokemus ensikertalaisena

8.1 Omat tuntemukset produktiosta

Olin ensimmäistä kertaa mukana oopperaproduktiossa ja Niiskuneidin rooli oli ensimmäiseni. Oli hienoa päästä mukaan näin suureen produktion. Pääsin työskentelemään ammattilaisten kanssa ja opin paljon uutta produktion myötä. Opin myös tuntemaan itseäni paremmin ja löysin uusia puolia itsestäni. Oli helpottavaa tietää, etten ollut ainut ensikertalainen, sillä Muumiooppera oli monelle ensikosketus oopperaproduktion ja suurempaan laulurooliin.

Näyttelemine on aina kiinnostanut minua, mutta en ole päässyt sitä aikaisemmin kunnolla tekemään. Naamionäyttelemine oli myös aivan uusi juttu, mutta onneksi Muumipukuun tottui yllättävän nopeasti ja sen kanssa pääsi sinuiksi. En ollut koskaan esittänyt kappaletta, jossa olisi yhtä korkeita säveliä, mitä Niiskuneidille oli kirjoitettu. Oma usko itseeni ei tahtonut riittää, mutta sain yllätettyä itseni ja sain laulettua kaiken mitä piti. Niiskuneidillä on paljon samoja luonteenpiirteitä kuin minussa, joten pystyin hyvin samaistumaan häneen ja hänen tunnekuohuihinsa.

Minulla ei ollut ennen Muumioopperaa mitään näin suurta ulkoa opittavaa, johon liittyy laulun lisäksi myös näyttelemine ja liikkeet. En tiennyt miten valmistautua näin suuren teoksen ulkoa oppimiseen. Sain kuitenkin opeteltua teoksen ulkoa juuri ennen näyttämöharjoituksia. Pieni paniikki alkoi iskeä toukokuussa, mutta yllätyin siitä, miten nopeasti opin teoksen.

Koin jännityksen erilaisena kuin normaalissa konserttitilanteessa. Muumipuku oli tietynlainen kilpi, jonka kanssa oli yllättävän mukava esiintyä. Kun esityksiä alkoi olla enemmän takanapäin, huomasin, että jännitys ei iskenyt enää samalla tavalla kuin esimerkiksi ensimmäisellä esityskerralla. Tietyllä tavalla se oli myös harmi, koska jännitys antaa usein lisävoimaa esiintymiseen.

Viimeisten esitysten kohdalla alkoi olla jo melko väsynyt, eikä olisi jaksanut laulaa enää säveltäkään. Viimeiset näytökset laulettiin ihan täysillä ja sillä ajatuksella,

että tämä on meidän viimeinen tilaisuus eikä tätä tulla enää koskaan esittämään. Esitysten viimeisenä viikonloppuna toisen miehityksen Niiskuneiti eli Ilona Saari sairastui, minkä vuoksi korvasin hänet lauantaina ja sunnuntaina. Lauloin siis molempina päivinä kaksi kokonaista esitystä, joka oli hyvin rankkaa. Siinä vaiheessa olin antanut ihan kaikkeni.

Tampereen ja Pirkanmaan alueen kulttuuritoimituksen arvion mukaan suoriuduin ensimmäisestä oopperaroolistani hienosti ja olen siitä myös itsekkin erittäin ylpeä. Oli mahtavaa saada positiivista palautetta ja kuulla, että olen tehnyt asioita oikein.

”Lauantain esityksessä näyttämöllä oli oopperan kakkosmiehitys. Vaikuttavimman roolin heistä teki Roosa Halinen, joka sekä lauloi upeasti että onnistui tuomaan Niiskuneidin tunteet käsittämättömän hienosti näkyväksi muumipuvussa, jossa näyttelijän ilmeet eivät näy ja liikkuminen tuntuu todennäköisesti samalta kuin taaperosta toppahaalarissa. Kerrassaan uskomaton suoritus!” (Tampereen ja Pirkanmaan alueen kulttuuritoimitus)

Vaikka produktio oli enimmäkseen pelkkää positiivista kokemusta, oli siinä myös oma varjopuolensa, joka vaikutti omalla kohdallani arkeen ja kotielämään. Pitkät harjoitusperiodit ja keskittyminen produktioon veivät suurimmat ”mehut” itsestäni. Kun pääsin harjoituksista kotiin, olin todella väsynyt enkä ollut hyvää seuraa kenellekään ja halusin vain olla yksin omissa oloissani. Minusta tuli jopa hieman kylmä ja tunteeton. Piti pitää kaikki fokus itsessä ja omassa tekemisessä, ja tämä aiheutti sen, ettei tullut huomioitua muita tai omaa kumppania. Yllätyin itsekkin, kuinka kokonaisvaltaisesti produktio itseeni vaikutti.

Kun kaikki näytökset oli saatu esitettyä ”hautajaisten” kera, olo tuntui tyhjältä. Olin pitkään keskittynyt produktioon ja antanut kaikkeni sille ja yhtäkkiä kaikki oli ohi. Tuli ikävä harjoituksia ja yhteisöä, jonka kanssa sai työskennellä. Kesti pitkään, että pääsin irtautumaan Muumioopperan kuplasta ja palautumaan takaisin normaaliin arkeen ja normiminään.

9 POHDINTA

Prosessina opinnäytetyö oli pitkä ja opettavainen kokemus. Produktion aikana saamieni kunnan arvoisten oppien lisäksi, pääsin tutustumaan Muumioopperan taustahenkilöihin ja siihen, miten Muumiooppera sai alkunsa. Erityisesti opin tuntemaan ja ymmärtämään Janssonin sielunmaailmaa, jota hän peilasi Muumien kautta. Tove Jansson ja Ilkka Kuusisto tekivät yhdessä merkittävän teoksen, joka puhuttaa sekä lapsia että aikuisia ja edistää oopperakulttuuria.

Produktion aikana pääsin työskentelemään ammattilaisten parissa ja huomasin, miten monen ammattiryhmän yhteistyötä tuotanto vaatii. Oli hienoa nähdä, kuinka suuri joukko ihmisiä työskentelee yhdessä, yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Produktion tuotantoon osallistui lähes 100 ihmistä, mikä erityisesti kouluproduktiossa on suuri määrä. Ongelmatilanteet, olivat ne sitten taiteellisia tai tuotannollisia, vaativat kaikilta joustamista ja uusien ideoiden tuottamista, jotta pääsimme yhdessä tavoitteeseen.

Opiskelijan näkökulmasta sekä Tampereen Musiikkiakatemian ja Valkeakosken kaupunginteatterin että eri ammattiryhmien välinen yhteistyö sujui hyvin. Itselleni jäi mielikuva, että produktiota tehtiin juuri opiskelijoita varten ja opiskelijoista haluttiin pitää huolta. Tuotanto jousti myös eri tilanteissa ja kuunteli opiskelijoiden toiveita, jos jossain asiassa koettiin olevan jotain kehitettävää.

Oli myös mielenkiintoista päästä näkemään läheltä, minkälaista työskentely ja tuotantoprosessi todellisuudessa on. Vaikka laulajat ovat pääroolissa, suurin rooli mielestäni on kuitenkin tuottajalla. Tuottaja kantaa vastuun production alkuvaiheista loppuun asti ja pitää huolen siitä, että produktio onnistuu. Erityisesti suuret tuotannot vaativat tuottajalta paljon ammattitaitoa ja pitkää kokemusta alalta.

Joskus kuitenkin tuntui siltä, että tiedottaminen ei toiminut eikä ollut sujuvaa. Opinnäytetyön haastattelussa kävi ilmi, että oli asioita, mitä tuottaja ei voinut jakaa kaikkien kanssa. Taustalla toimi myös ulkopuolisia tahoja, joiden toimintaan esimerkiksi tuottaja ei pystynyt vaikuttamaan. Jälkikäteen ajateltuna on hyvä

asia, että opiskelijat saavat keskittyä ainoastaan taiteelliseen työhönsä. Produktion ja opinnäytetyön kautta ymmärrän nyt paremmin tuottajan roolia ja osaan arvostaa enemmän tuottajan työtä.

Asia, joka jäi minua harmittamaan, oli muistiinpanojen tekemättä jättäminen. Jos olisin tiennyt, että opinnäytetyöni aiheena tulee olemaan Muumiooppera, olisin ennakoanut ja tehnyt production aikana päiväkirjamaisia muistiinpanoja. Meitä jopa kehoitettiin tekemään muistiinpanoja, mutta jostain syystä ne jäivät silti tekemättä. Parin vuoden jälkeen on hyvin vaikea muistaa asioita. Muisteleminen oli oma prosessinsa, kun jouduin palaamaan takaisin production tapahtumiin ja tuntemuksiin, joita se minussa herätti. Jos tulevaisuudessa pääsen vielä työskentelemään produktioiden parissa, niin tästä oppineena teen varmasti muistiinpanoja. Niistä saa samalla itselleen muiston, johon on vuosien päästä mukava palata.

Kokonaisuudessaan produktio onnistui hienosti. Roolivalintaani olin myös erittäin tyytyväinen, enkä parempaa ensiroolia olisi voinut itselleni toivoa. Kulttuuritoimituksen arvion mukaan, onnistuin siinä myös hyvin. Pääsin haastamaan itseäni sekä laulajana, näyttelijänä että ihmisenä. Minulle selvisi myös, millainen olen opiskelijana ja kirjoittajana. Produktio opetti minulle paljon eri osa-alueilta ja tässä kohtaa voisin lainata Muumianimaation tunnusmusiikin sanoja: ”Muumeilta elämää oppia voi”, sillä näinhän siinä kävi. Toivon, että pääsisin työskentelemään tulevaisuudessakin erilaisten produktioiden parissa, sillä silloin pääsisin tekemään sitä, mistä eniten nautin.

LÄHTEET

Ahola, Suvi: Jansson, Tove. Kansallisbiografia, 1997. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-001395>

Himberg, Petra: Ilkka Kuusisto, musiikin monipuolisuusmies. Elävä arkisto, 2013. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/04/23/ilkka-kuusisto-musiikin-monipuolisuusmies#media=95608>

Iso-Aho, Juha & Kinnunen, Joni: Tapahtumatuotannon palapeli: Näkökulmia merkityksiin, muutoksiin ja kehittämiseen, 2011. https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/humak-tapahtumatuotannon_palapeli.pdf

Järvelä Kaisa: Muumiooppera todistaa, että ooppera voi olla parhaimmillaan kaikkea muuta kuin jäykkä taiteenlaji. Tampereen ja Pirkanmaan alueen kulttuuritoimitus, 2019. <https://kulttuuritoimitus.fi/kritiikit/kritiikit-teatteri/muumiooppera-todistaa-etta-ooppera-voi-olla-parhaimmillaan-kaikkea-muuta-kuin-jaykka-taiteenlaji/>

Metropolia, Kulttuurituotanto. <https://www.metropolia.fi/fi/opiskelu-metropoliassa/amk-tutkinnot/kulttuurituotanto>

Orjatsalo, E. 2021. Suullinen tiedonanto, keskustelu 22.2.2021

Papinniemi, J. 2011. Sävelten siivilä: Musiikillisia kohtaamisia. Helsinki: Otava.

Pentti, Minna: Tapahtumatuottaja saa juhlasoiimaan yhteen. Fantastico Production, 2020. <https://fantasticoproduction.fi/tapahtumatuottaja-saa-juhlasoiimaan-yhteen/>

Perkiö, Pia: Musiikin tyyllitaituri. Suomen musiikintekijät, 2013. <https://musiikintekijat.fi/artikkeli/musiikin-tyyllitaituri/>

Saulo, Sandra: Muumiooppera teki Ilkka Kuusistosta säveltäjän – Musiikin syntymäpäiväkalenteri. Yle Klassinen, 2019. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/04/26/muumiooppera-teki-ilkka-kuusistosta-saveltajan-musiikin-syntymapaivakalenteri>

Särkiö-Pitkänen, Auli: Arvio: Laulavat muumit hellyttivät. Rondolehti, 2017. https://testi.rondolehti.fi/rondo-arvioi/konsertti_ja_ooppera-arviot/arvio-laulavat-muumit-hellyttivat/

Tampereen ammattikorkeakoulu, ajankohtaista. Tampereen Musiikkiakatemia: Tove Jansson – Ilkka Kuusisto: Muumiooppera. <https://www.tuni.fi/fi/ajankohtaista/tampereen-musiikkiakatemia-tove-jansson-ilkka-kuusisto-muumiooppera-4>

Turriago, T. 2021. Henkilökohtainen tiedonanto, tekstiviestikeskustelu 5.5.2021

Yle: Uusi Muumilaakso-animaatio tuo rakastetut muumit nykypäivään, 2018.
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2018/11/27/uusi-muumilaakso-animaatio-tuo-rakastetut-muumit-nykypaivaan>

www.moomin.com

www.muumimaailma.fi

LIITTEET

Liite 1. Kuva Muumipeikko ja Niiskuneiti (Kuva Tarja Reijonen)